

RENAȘTEREA

ORGAN NAȚIONAL-BISERICESC SĂPTĂMĂNAL

Abonamentul anual: 400 Lei.

Director: Dr. I. MATEIU

Redacția și Administrația:
Cluj, Piața Cuza Vodă Nr. 3.

Trecut în registrul special dela Tribunalul
Cluj, Secția III, sub Nr. 111—1938.

„Dar Dumnezeu învederează dragostea lui către noi prin aceea, că pentru noi Hristos a murit când noi eram încă păcătoși.“

Romani 5, 8.

FAMILIA ȘI ȘCOALA

Fustel de Coulanges, în celebra lucrare „*Cetatea antică*“ demonstrează peremptoriu că religia a prezidat și a ajutat efectiv la infiriparea oricărei vieți sociale. Instinctul gregar singur n'a putut fonda societăți. Familia, ca formă socială și morală, s'a putut constitui abia atunci când membrii ei s'au grupat în jurul unui cult comun, iar vatra a fost în primul rând jertfelnic și apoi adăpost și pază.

După părerea lui F. de Coulanges, religia a fost principiul constitutiv al familiei antice. Ea a continuat însă să influențeze mersul vieții familiare în decursul timpului. Influența sa făcătoare și covârșitoare asupra familiei a exercitat mai cu seamă religia creștină. În atmosfera familiară, unde creștinismul a viat și viază, s'au împletit și se împletesc cele mai frumoase cununi de virtuți, indispensabile prosperității omenesti. Cununa virtuților s'a putut alcătui ușor în familia creștină, având la bază iubirea sănătoasă și entuziastă. La focul sfânt al iubirii creștine, trăite în familie, s'au infiripat și cristalizat noțiunile religioase și s'au făurit virtuțile cetățenești. Pentru noi, familia a constituit cheagul solidarității sociale și naționale.

Ca și în trecut, părinții trebuie să rămână primii educatori ai cetățenilor, statornicind temelie durabilă pentru educația de mai târziu în școală. Cele dintâi deprinderi în săvârșirea binelui se însușesc în familie, sub directa supraveghere a părinților și în special a mamei. D-l prof. D. Theodosiu în cartea apărută recent „*Pedagogia inimii*“ spune că „mama a fost în toate timpurile și la toate popoarele educatoarea principală a copilului. Intuiția ei a fost călăuză educației familiare, a celor șapte ani de acasă, care pun temelia deprinderilor și dau întâia formă, de multe ori decizivă, caracterului“ (pag. 45). Constatarea este pe deplin justificată. Aproape toți oamenii ce-

lebră ai omenirii, datoresc prestigiul moral educației primite în familie și mai ales influenței binefăcătoare a mamei (Michelet, Pestalozzi, Goethe, A. Șaguna etc.). Pestalozzi a spus că întreg viitorul omenirii, mai ales din punct de vedere moral, este condiționat de opera de educație a mamelor.

Intrebarea care se pune este: dacă familia actuală — și ne referim în primul rând la familia românească — este sau nu un focar de iradiere a virtuților, așa cum a fost în trecut? Sau întrebarea s'ar putea formula și altfel; oare mama își mai înțelege menirea și educația, în-tâi asupra copiilor, cari trebuie crescuți pentru ei înșiși, pentru societate și pentru națiune?

Răspunsul la această întrebare este îngrijorător. Familia — înțelegând aici familia burgheză — a deviat, în rosturile ei educative, dela linia tradițională. Femeia, chiar atunci când a acceptat să fie mamă, a lăsat copiii în grija unor persoane străine, retribuite pentru această grijă. De multe ori, părăsirea cuibului familiar a făcut-o de dragul exhibiționismului: de a face sport, de a-și procura și savura senzații efemere, de a-și etala capriciile și noutățile modei sau de a îmbrățișa preocupări opuse tendințelor ei firești. Dacă s'a ajuns aici, aceasta e consecința firească a religiozității scăzute sau chiar inexistente. Să nu ne ascundem în dosul conveniențelor și menajamentelor pentru a pune paravan unui rău existent. Credința creștină, chiar acolo unde a fost împărtășită — vorbind de familia burgheză — nu devine o putere creatoare și diriguitoare, ci obiect de decor pentru prilejuri festive. Gândindu-ne la educația care se face copiilor în astfel de familii, ea e departe de a contribui la infiriparea celor dintâi deprinderi virtuozose, drept temelie a formării caracterului moral. Lipsind frâna morală — corolar al credinței —

părinții nesocotesc datoria ce o au de a-și îndruma vâstarele spre săvârșirea virtuților, începând cu cele mai mici și neînsemnate fapte, la aparență, ci îi fac părtași desmățului moral, în care ei se complac mai de mult. În fața acestei situații, îngrijorarea i-a cuprins pe mulți și ni se pare foarte justificat strigătul unui profesor și părinte: *Mai multă grijă de sufletul copiilor!* Intre altele iată ce spune: „Am avut nenorocitul prilej să-i văd (pe părinți) ducând de mână copilași nevinovați la spectacole, unde golicimea sau costumul deșuchiat se înfrățeste cu gluma groasă și cu gestul nenorocit. E aceasta o situație de bun educador? Ce poate învăța un copil de la un astfel de spectacol? Numai netrebniciile și imoralitatea. Ce-l poate distra? I-se întipăresc în pasta sufletului toate acele atitudini, memorează melodiile și vorbele îndrăznețe, devine la o vârstă prea timpurie — om, copil cu barbă și mustăți, care — aici e marea primejdie! — târăște cu el în școală toată murdăria spectacolului frivol“ (Paul P. Papadopol, în *Universul* din 10 Decembrie 1939).

În noua lege a învățământului secundar se preconizează o apropiere mai simțită între familie și școală, aceasta pen-

tru a asigura formarea elitelor sociale. Pentruca această colaborare între familie și școală să fie rodnică, e necesar ca familia să stea pe un temei creștin. Religia creștină, prin doctrina ei, impune părinților felul cum să-și crească copii: „Și voi, părinților, nu întărâtați la mânie pe copiii voștri, ci creșteți-i întru învățatura și înțelepciunea Domnului“ (Efes VI, 4). Copilul petrece 4—5 ore pe zi în școală, iar restul timpului îl petrece în familie și societate. Familia și societatea influențează incomparabil mai puternic viața sufletească a copilului decât școala. Atmosfera familiară este decizivă și trebuie încreștinată acolo unde a fost păgânizată.

Trecutul e un bun și prețios sfetnic în această privință. Pilda familiilor românești din trecut, unde virtuțile morale și cetățenești străluciau în toată frumusețea lor, e necesar să fie reînviată și urmată. Altfel copiii vor duce în școală anarhia sufletească, pe care nu se poate altoi caracterul moral. Școala, în felul acesta, va rămâne la același didacticism sec și inoperant de până acuma, nepuțând influența și determina desăvârșirea morală a copilului.

Ion Bunea, prof.

Consfătuirea Ministerială dela Cluj.

Sâmbătă 20 I. c. a avut loc în orașul Cluj o consfătuire gospodărească, sub conducerea d-lui consilier regal Gh. Tătărescu, președintele consiliului, asistat de dd. ministri: Ion Nistor, N. Ionescu-Sisești, M. Ghelmegeanu, M. Ralea, P. Andrei, Istrate Micescu, Silviu Dragomir, Tr. Pop, Gen. Ion Ilcuș, Al. Radian, C. Giurescu, N. Hortolomei și M. Șerban. Erau de față P. S. Episcop *Nicolae Colan* și Iuliu Hossu, cei trei rezidenți regali din ținuturile Someș, Murăș și Timiș, deputații, senatori, prefectii și președinții Camerelor de comerț din Ardeal și Banat.

D-l prim-ministru a deschis adunarea cu următoarea cuvântare:

Domnilor,

Mulțumind d-lui Rezident Regal pentru cuvintele însuflețite de bună venire, mă grăbesc să declar că sunt aci, însoțit de colaboratorii mei, nu pentru a vorbi ci pentru a înfăptui.

Vremurile ne impun noi metode în actele de guvernare și noi metode în actele de administrare.

În locul acțiunii biurocratice, fatal greoaie și fatal întârziătoare, trebuie să întronăm acțiunea directă, care presupune rapiditate în actul de informație și rapiditate în actul de soluționare (aplauze).

Iată de ce, Guvernul a hotărât să convoace periodic în capitalele de Ținuturi aceste Mari Adunări Gospodărești, constituite din capii autorităților comunale, județene, ținutale, din reprezentanții Parlamentului, ai Camerilor profesionale, ai breslelor și din reprezentanții Frontului Renașterii Naționale.

În aceste mari adunări gospodărești se vor lua în cercetare periodic toate problemele locale și regionale,

a căror soluționare depășește puterile autorităților locale și reclamă intervenția actelor de Guvern.

Astăzi, luăm în cercetare problemele gospodărești ale Ținutului Someș, Murăș și Timiș, interesând viața socială, economică și culturală a populației acestor Ținuturi, care în cadrul operei de reparare istorică, are dreptul să ceară o neîncetată acțiune de ocrotire din partea tuturor guvernelor (vii aplauze).

Vom lua în cercetare, mai cu deosebire, problemele economice — fiindcă întărirea și ridicarea economică a Ardealului românesc și a Banatului românesc va fi una din preocupările permanente ale guvernării noastre (aplaude, strigăte de bravo).

Deschizând această primă mare adunare gospodărească, gândul meu se îndreaptă către Augustul nostru Suveran, care a tăiat toate drumurile de înnoire ce vom străbate în decursul acestei guvernări — al acestei guvernări care nu are decât un singur scop: Apărarea Țării și consolidarea națională.

Să trăiască Majestatea Sa Regele Carol al II-lea!

(Asistența, în picioare, ovationează îndelung pe Suveran.)

Domnilor, în ecoul acestui strigăt, vom începe cercetările noastre și vom pregăti hotărârile noastre.

La lucru!

După aceasta s'au examinat pe larg, în două ședințe lungi, problemele și doleanțele esențiale, expuse pe rând de reprezentanții Ținuturilor Someș, Murăș și Timiș. Desbaterile au fost extrem de interesante și rodnice, fiind că s'a putut dobândi o icoană fidelă despre realitățile noastre economice, culturale, sociale etc.

Soluțiunile propuse vor forma obiectul unor consilii de ministri, spre a fi traduse în practică prin măsuri imediate.

Este o metodă de guvernare potrivită cu împrejurările ceasului de față și suntem siguri că ea va da rezultatele cele mai bune.

Nevoile Bisericii au fost discutate amănunțit cu d. Ion Nistor, ministrul Cultelor, care s'a arătat deplin înțelegător și gata a împlini justele doleanțe ale eparhiilor și preoțiilor.

noastră religioasă, d-sa arată modul cum această biserică s'a format din transformarea abia simțită a vechii biserici ortodoxe românești, transformare care n'a putut să-i altereze de fel caracterul ei național și românesc.

Analizând în continuarea acestor idei rolul Vaticanului în cercurile bisericesti ale Ardealului, precum și rolul patriarhilor constantinopolitani, în biserica ortodoxă a Țărilor Românești, d-sa a arătat că Papa putea fi privit ca o entitate cu totul separată de poporul italian, pe când patriarhul dela Constantinopol nu se putea niciodată deslipi de biserica națională ce-o reprezintă.

În această privință, contactul nostru cu Vaticanul ne-a fost folositor, prin anumite elemente de educație ce le-a strecurat în plaiurile carpatice, cu atât mai mult cu cât înțelegerea bătrânilor părinți ai „uniților“ din Ardeal a știut să păstreze neștirbit fundamentul nostru sufletec.

Religia este un lucru al inimii. Mântuitorul — spune d-sa — n'a venit ca să înființeze facultăți de teologie, ci ca prin sacrificiul său să schimbe sufletele înrăite ale oamenilor.

Ce înseamnă legea românească? se întreabă apoi cuvântătorul.

Această lege, care nu s'a învățat la nicio școală, și nu este nici un complex de dogme, este un mănunchi cald și misterios de elemente ce s'au format din toate gândurile bune și îmboldurile adânci ale sufletului românesc.

Între secolele al IV-lea și XIV-lea, timp de o mie de ani, cugetul românesc s'a format fără nici o școală.

Noi, românii, nu sunem raționaliști ca apusenii. Legea noastră răsăriteană, prin structura ei, dar care-i plămădită de noi și pentru noi, nu privește cu dușmănie Apusul.

Integrându-ne în disciplina ro-

mană și păstrând vagi reminiscențe ale culturii ei, am ajuns să păstrăm până astăzi temelul cel mai sfânt al dreptății.

D. prof. Iorga arată, în continuare, că pe noi, totuși, nu statul roman ne-a făcut creștini, ci misionarii plini de credință cari au venit în mijlocul nostru să împartă lumina credinței celei adevărate. Legat foarte puțin de teologie și neavând nici o organizație ecleziastică stabilă, creștinismul nostru care a înflorit în inimile pământenilor noștri, abia mult mai târziu s'a disciplinat într-o formă care i-a constrâns libertățile.

Noi n'am avut la început decât episcopi sătești, cari nu erau decât răsleși stareți de schituri lipsiți de legătură între ei, de ierarhie și organizație.

Mai târziu, în mâna vlădicilor de schituri se cristalizează singura autoritate permanentă, căci juzii nu mai judecau, iar voevozii nu apăreau decât sporadic ca organizatori militari ai oastei naționale ce ieșea să se măsoare cu dușmanul.

Pe vremea aceea, legătura dintre noi și celelalte biserici aproape că nu exista. Preotul nostru de sat, preotul țaran, cum am putea să-i spunem a fost întotdeauna marele sfătuitor și marele tămăduitor al românului.

Catolicismul, care a putut să se înfripeze mai târziu la noi, a putut să se infiltreze în neamul românesc, datorită faptului că n'a distrus nimic din vechea lege românească. Pornind de la ideile opuse calvinismului n'a putut prinde rădăcini la noi.

Dar încetul cu încetul, satele românești s'au format. Odată cu ele, și biserica a trebuit să capete o consistență și organizație oficială, deoarece nici un stat nu putea fi socotit independent dacă nu avea mitropolia sa proprie. Este prima oară când în istoria noastră, biserica ro-

Concepția românească a ortodoxiei

— Conferința d-lui Prof. Nicolae Iorga —

În prezența I. P. S. Patriarh Nicolae și a unui public extrem de numeros dl prof. N. Iorga a ținut în ziua de 13 I. c. la Fundația Carol I, conferința de deschidere a ciclului organizat de „Societatea națională ortodoxă a femeilor române“.

Făcând o largă paranteză și referindu-se la activitatea societății din trecut, care n'a avut întotdeauna o activitate strâns legată de menirea ce i se dăduse la înființare, d. prof. Iorga a arătat care trebuie se fie atitudinea noastră față de cultele străine, pe cari trebuie să le privim cu

înțelegerea cuvenită, fără ca ele să dizolve cultura și sufletul nostru propriu românesc.

Pășind la analiza subiectului, conferențiarul pornește dela lozincă nestrămutată a poporului că ortodoxia este legea de bază și tradițională a neamului nostru. D-sa arată că internaționalismul atât în ceea ce privește formele de cultură, dar cât mai ales în manifestarea religiei, nu are ce căuta.

Ocupându-se apoi de problema ortodoxilor uniți, problemă ce ar părea că formează un hiatus în unitatea

FOILETON

Căderea protopărinților în păcat.

II. Autenticitatea

Povestirea biblică despre căderea protopărinților în păcat, face parte integrantă din Pentateuch, monumentală operă istorico-legislativă a lui Moise, autenticitatea căreia o garantează toate scrierile canonice ale Vechiului Testament, tradiția iudaică și creștină prin cuvântul autorizat al reprezentanților ei, rabini și sfinți părinți. Păstrarea ei nealterată așa după cum a ieșit din mâna autorului inspirat, o garantează pe deoparte importanța conținutului, pe de alta providența divină. Referate biblice de mai mică importanță religioasă, au fost păstrate cu sfințenie de biserica iudaică, nu ne putem închipui că tocmai acesta a fost neglijat.

Critica obiectivă nu-l amintește între cele câteva schimbări și adausuri intercalate ulterior originalului mozaic.

Cu toate acestea în biserica protestantă anumite curente desemnate de așa numita școală critică negativă, după ce întreg Pentateuchul îl reasumă la o compilație postexilică din mai multe documente, produs al tradiției religioase iudaice, atribuie capitolul Gen. 3, documentului Iahvist, redactat în epoca davidico-solomonică de un cronicar dela

curtea regală.⁴⁾ După amintita școală deci, referatul de care ne ocupăm își are originea în tradiția populară iudaică. Dacă cuprinsul lui are un caracter istoric sau nu, este problematic. Foarte probabil trebuie considerat drept un mit, similar multora dela celelalte popoare orientale conlocuitoare.

Șubrezenia părerilor formulate de aceste curenți ne desobligă a-i da prea mare atenție. Toți teologii competenți îi deneagă obiectivitatea și caracterul științific. În protestantism chiar sunt privilegiate ca o direcție de extrema stângă, cu urmări grave pentru temelia doctrinară a bisericii creștine.⁵⁾

De fapt critica negativă este animată de ideea preconcepută că animismul, sau monismul au fost primele forme ale vieții religioase umane. Caută ca cu ajutorul reprezentărilor religioase ale popoarelor primitive contemporane, să reconstruiască religia Vechiului Testament. Disprețuște faptul istoric pe deplin evidențiat, că religia străveche la toate popoarele primitive a fost monoteismul.

Caracterul raționalist al sistemului apoi pretinde negarea revelației divine.

De aceea toată munca ei uriașă, care constă în a fărâmița într-o mulțime de izvoare toate cărțile Sf. Scripturi în baza unor simple diferențe formale, fără a ține cont de unitatea conținutului, trebuie privită drept lipsită de seriozitate.

E cât se poate de nimerită sentința ce i-o aplică Dr. A. Michelișch când spune: „Critica Pen-

tateuchului făcută de școala Tübingiană, se razemă pe presupuneri false și contrazice fapte istorice sigure. Ea nu este istorico-critică, ci aprioristic-evoluționistă“.⁶⁾

III. Istoricitatea

Expunerea biblică despre păcatul strămoșesc, nu este nici mit, nici alegorie, ci istorie în sensul strict al cuvântului. Caracterul ei istoric este evidențiat prin următoarele momente externe și interne:

Momente externe:

1. Evenimentul face parte dintr'un grup de realități istorice, precum „creiațiunea lumii“; „crima lui Cain“; „potopul“ etc. Nici un indiciu nu ne permite să credem, că autorul biblic ar fi trecut din domeniul istoric în cel poetic. Din potrivă era firesc, ca după ce ne-a făcut cunoscut adevărul privitor la originea universului și omului, să ne vorbească despre un adevăr la fel de important: cum a decurs căderea omului în păcat?⁷⁾

2. Cărțile ulterioare ale Sf. Scripturi confirmă istoricitatea acestei povestiri, calculând cu realitatea diferitelor ei elemente constitutive, astfel: Diavolul este seducătorul (Înțelepciunea lui Sol. 2, 24); Pomul vieții (Prov. 3, 18; 11, 30); Șarpele prin viclenia lui a sedus pe Eva (2 Cor. 11, 3; 1. Tim. 2, 14; Apoc. 12, 9; Eclez. 25, 23) etc.

3. Tradiția iudaică și creștină au interpretat totdeauna literal acest text.

mânească, patriarhală; națională și sătească se îndreaptă spre un țel politic.

Sub influența organizatoare grecească, apare denumirea străină de sufletul nostru a „ungrovlahiei” și centre de misionarism cărturăresc de limba slavonă.

Urmând un sistem delegativ din ce în ce mai slab, tutorii străini ai bisericii noastre și-au dizolvat cu încetul autoritatea, pentru ca să ajungem la un însemnat grad de independență bisericească în jumătatea secolului al XV-lea.

Mai târziu, biserica românească capătă o strălucire deosebită.

După trecerea secolului al XVIII-lea, când românii nu se interesează de aproape de activitatea cărturărească depusă pe pământul nostru

de fețe bisericești străine cari tipăreau lucrări de propagandă pentru străinătate, biserica noastră printr-o rezistență continuă și creatoare, ajunge la completa ei afirmare.

Toate influențele au fost trecătoare. Ele s'au destrămat în noianul nesfârșit al vremurilor sau au fost respinse cu o dârzenie mută de poporul românesc.

Azi, în România noastră liberă, trebuie să privim veșnic către această biserică națională și falnică, fiind convinși că numai prin ea se poate ridica poporul.

O națiune — încheie dl prof. Iorga — nu se ridică în primul rând prin învățători, notari sau jandarmi, ci prin credința și dragostea de țară a preoților.

(„Universul” 16/1.)

GR. OLIMP IOAN

FIEDLER

Sub acest titlu, d-l Nicolae Iorga semnează în „Neamul Românesc” din 24 Dec. a. tr. următorul articol:

„După treizeci de ani de activitate politică sub bunul regim românesc, care i-a îngăduit ce nu s'ar fi tolerat supt nici o altă stăpânire, și episcopul s'a folosit larg de această îngăduire, Fiedler, păstorul turmei sale catolice dela granița de vest a unei țări pe care o doria mutilată, e lăsat să plece fără nici o jignire, în ciuda învinuirilor pe care le-a provocat, și se va bucura de pensia cuvenită meritelor sale.

Lucrând, așa cum a făcut, fără a căuta să simuleze, ca alții, sentimentele pe care nu le-a avut, acest prelat și-a călcat o îndoită imperioasă datorie.

Catolicismul e internațional. Cum o spuneam cândva unui alt episcop, părintele Majlath, neam de voevod ardelean, care

însă avea altă creștere și alte mijloace de dibăcie, cineva poate, și trebuie, să aibă pentru neamul său sentimente cari sunt firești, dar nu poate da dovadă de dănselle de pe scaunul episcopal. Cu atât mai puțin să joace un rol de potrivnic cărmuirii dela Dumnezeu și de conspirator, Roma e singura care-l poate orienta, și am văzut episcopi români uniți, cari, după recomandarea Sfântului Scaun, s'au abținut dela încoronarea regelui Ferdinand. Dar *Roma n'a putut da episcopului Fiedler a-nume învățători.*

Iar, dacă e vorba de nația căreia-i aparține, vorbitorul de ungurește Fiedler e șvab curat. Aparține acelu grup german de pe la Satu-Mare, a cărui recunoștință față de statul român, care l-a restituit rasei sale, trebuie să fie veșnică.

Acesta e omul care se duce, și de sigur cu mult prea târziu”.

Cauzele și efectele ateismului

după Eugene Duplessy

I.

Cum se pierde credința în Dumnezeu? Această zdruncinare intelectuală e de obicei rezultatul unui eșec moral. Sub influența unei pasiuni se ajunge la a dori să nu existe Dumnezeu și sub acțiunea acestei dorințe se persistă în ideea că Dumnezeu nu există. Acestea sunt cele două etape cari duc la ateism: să spunem câte ceva despre fiecare:

1. *Pasiunea duce la dorință.* Un număr de pasiuni pot acționa în grup sau individual asupra omului, pentru a-l face să considere ideea de Dumnezeu ca jenantă și deci să dorească să nu fie Dumnezeu.

a) *Orgoliu la savant.* În ei orgoliul se edifică el însuși. Dumnezeu îi face umbră. Voiesc să dogmatizeze. Büchner, Haekel, Vogt au o incomparabilă aroganță a vorbirii, iar aserțiunile lor sunt oracole. După ei, credința în Dumnezeu e bună numai pentru popor. Când vrem să gândim altfel decât poporul, ajungem la scop mai repede sau mai târziu.

b) *Vanitatea,* la ignorant e plăcerea de a se singulariza, de a pare mai savant, mai „liber cugetător” decât anturagiul său. Așa era un lucrător pe care soția văzându-l absorbit îl întreabă: „La ce te gândești?” iar el îi răspunde: „Sunt liber cugetător”. D. Alembert scria „Vanitatea de a nu gândi ca toată lumea este un mobil care face mai mulți ateii decât cele mai strălucite argumente.”

c) *Ambiția* onorurilor și aviditatea bogățiilor, pasiuni cărora ideea de Dumnezeu opune un obstacol, pe care ei vreau să-l răstoarne. În alte epoci, în cari credința stăpânea, ambiția a putut naște hipocriți. Azi credința se crede un „obstacol” al „progresului” și în anumite cazuri credința devine un fel de eroism. Or

eroismul nu e pentru toată lumea. Dacă există un Dumnezeu, acelaia trebuie să-i dea seama de bogățiile câștigate pe nedrept, sau rău întrebuințate. Ideie jenantă pentru un avar!

d) *Senzualitatea* la rândul ei, umple inima cu o plăcere care nu e dela Dumnezeu, fiindcă n'are nici frâu, nici judecată. Iată de ce se produc atâtea defecte la adolescenți, și credința moare când se naște pasiunea. „Dar ce autoritate poți avea pentru a neliniști credincioșii, oamenii cari n'au alt argument contra lui Dumnezeu, decât că voesc să-și legitimizeze dezordinea?” (J. Gimbert) La Burgère scria: „Ași voi să văd un om sobru, cast, moderat, echitabil, pronunțând că nu există Dumnezeu.” Cel puțin ar vorbi fără interes.

Sub influența unei pasiuni sau a mai multora, dupăcum spuneam, individul e tentat să regrete că Dumnezeu există, vrea să scape de judecător și în urmă dorește și presupune că realmente nu există Dumnezeu.

2. A doua etapă: Plăcerea duce la convingere. De obicei credem ceea ce sperăm, negăm bucuria ceea ce nu ne convine, ne debarasăm de ceea ce ne jenează. De aci, dorind să nu fie Dumnezeu, sfârșește prin a o spune și după Psalmist — o spune în inima lui. „Numai după mult timp, rațiunea ia obiceiul pe care îl întinde inima.” (I. I. Rousseau). Din cauza dorinței de-a nu exista Dumnezeu ajunge s'o spună, spunând-o ajunge s'o creadă, sau cel puțin să creadă că crede. Despre Chateaubriand se spunea — pe când era tânăr — „crede că crede”. Azi putem spune despre ateii — „cred că nu cred.” Azi pot fi de bună credință, dar la

Creștinismul în special combate, considerând de eretice interpretările gnostice și manicheice. Condamna explicările alegorice ale lui Filo și Origen. Când în biserica apuseană un Cayetan a încercat să slăbească caracterul istoric al povestirii, interpretând ispita femeii, ca pe o sugestie demonică internă, n'a găsit nici unde aprobare. E de prisos să vorbim de atitudinea demnă și dârză a bisericii în fața încercărilor mitologizatoare din sânul teologiei protestante.

Momente interne:

1. Din punct de vedere psihologic istoric, povestirea este naturală.

„In puținele cuvinte și acțiuni, pe care le atribuie persoanelor sale, povestitorul știe să le facă înțelese în partea internă a ființei lor.”⁸⁾

Inițiatorul ispitei se dovedește a fi un bun cunoscător al sufletului. Se adresează Evei, ferm convins că va fi ascultat. Femeia are un suflet ușor primitiv de noi impresii. Bărbatul urmează a fi ispitit prin femeie. Cine poate nega puterea covârșitoare a acestei influențe?

Întrebarea, dacă într'adevăr Dumnezeu a oprit pe oameni să mănânce din fructele pomului cunoștinței binelui și răului, trebuia să trezească în femeie ideea, că Dumnezeu este neîndurător și are năzuințe înguste. Atari idei sunt cunoscute ca un eminent ferment al alimentării opoziției împotriva unei asemenea porunci.

O psihologie adânc gravată dovedește mai departe povestirea, în felul cum lasă să apară legătura internă dintre călcarea poruncii și conștiința care se trezește; între simțământul rușinii și teama în fața Legiuitorului, care își face apariția ca judecător neînduplecat.

În fine este ceva mai natural, decât încercarea făptuitorilor păcatului, de a se subtrage pedepsei, invocând fel și fel de scuze?⁹⁾

2. Șarpele ispititor, instrument al diavolului, este considerat de adevărat șarpe, un animal al Pământului, creat de Dumnezeu.

Nu se ridică peste sfera animalică: nici prin împrejurarea că vorbește (fiindcă o minte ori cât de mărginită poate vedea, că diavolul vorbește prin el); nici prin împrejurarea că are să suporte consecințele faptei sale. Natura lui rămâne aceeași, numai raportul față de om, este schimbat. Ce-i mai mult prin căderea omului în păcat întreaga lume viețuitoare are de suferit: „Căci știm că toată zidirea împreună suspină și împreună are durere până acum”. (Rom. 8, 22.)

„Căci blăstemul asupra șarpelui (Gen. 3, 14) presupune un adevărat animal, de care s'a folosit Satan, ca de un instrument în meseria lui de seducător (Apoc. 12, 9): „Și s'a aruncat balaurul cel mare, șarpele cel vechiu, care se chiamă diavolul și satana, cel ce înșală toată lumea”; (2 Cor. 11, 3.) „Ci mă tem, ca nu cumva, precum șarpele

a amăgit pe Eva cu vicșugul său, așa să se strice și înțelegerile voastre...”¹⁰⁾

„Prin șarpele dela care a pornit ispita, nu avem să înțelegem numai o înfățișare de șarpe, ci un adevărat șarpe natural. Ispititorul propriu zis însă după indicațiile Sf. Scripturi. (Întelep. 2, 24; 8, 44; I. Ioan 3, 8; Apoc. 12, 9), fără îndoială este Satana, diavolul, care s'a servit pentru scopul său de un șarpe.”¹¹⁾

Aderenții curentului ce urmărește despoierea acestei povestiri de caracterul ei istoric se sprijinesc pe următoarea contra argumentare:

a) Simplitatea copilărească a expunerii nu corăspunde unei povestiri menite a reliefa adevăruri istorice de atâta importanță.

Trebuie se ținem cont însă, de împrejurarea că autorul biblic în expunerile sale istorice, se sprijină pe tradiția poporului său. O amplificare a formei, ar fi considerată de contemporani drept o schimonosire tendențioasă a tradiției. El descrie întâmplările trecutului, după cum le înfățișază tradiția, fără a da explicări, sau a adauge reflexiuni proprii.

b) Este o naivitate din domeniul miturilor, a crede că șarpele a vorbit. Logica ne dovedește contrariul. Nimeni n'a auzit vreodată un șarpe vorbind. Graiul exprimă un conținut sufletec. Unde viața sufletească lipsește, nici graiul nu-i posibil.

(Va urma)

Dr. G. L. MUNTEANU

origine, prima slăbiciune le-a fost un defect voluntar și acest defect nefiind corectat face din ateismul reflectat, absolut și persistent, o stare în adevăr culpabilă.

II.

1. *Ateismul ruinează morala.* Mulți ateii sunt fără să vrea în contradicție cu doctrina lor, fiindcă dacă ar fi logici n'ar trebui să țină seamă de legea morală: poate fi lege acolo unde nu e legislator?

2. *Ateismul distruge forța dreptului,* pentru a nu lăsa să subsiste decât dreptul forței. Prin urmare acolo e un Dumnezeu, unde materia e stăpâna lumii, căci totul emană din ea și se reîntoarce la ea. Materia nu cunoaște dreptul, ea nu e decât un agent al forței; obuzul aruncat de o mână criminală pentru a masacra inocenți, își îndeplinește acest rol tot așa de bine ca și în senz invers, dacă ar fi fost aruncat de inocenți spre a ucide pe barbari. Dacă nu e Dumnezeu, totul se reduce la forță și cel mai tare are totdeauna dreptate.

3. *Ateismul distruge orice idee de răspundibilitate după moarte.* Prin aceasta autorizează pe înșelător să se creadă mulțumit bineînțeles dacă a fost precaut față de justiția umană. Din contră, împiedecă pe cel bun să aștepte o răsplată viitoare relexlor de aci.

4. Prin urmare, *ateismul ruinează*

fericirea oamenilor, demnitatea și securitatea societăților. Mai multă libertate pentru înșelător. Li mai vorbim despre datorie, dar sub stăpânirea materialismului, în numele cui? Și vorbim de interesul societății pentru care trebuie să se sacrifice: va întreba — de ce — va replica faptul că „interesul social“ poate îngădi (cuprinde) și multe abuzuri, ca sclăvia, moartea copiilor rău îngrijiți, lucruri pe cari societățile primitive le permitau în numele „utilității sociale“. Dacă e așa pe ce drept mai condamnă societatea? Ea nu poate invoca decât forța și aceasta deschide ușa tuturor tiraniilor.

Voltaire zicea: „N'as voi să am de-aface cu un principe ateu care să mă jefuiască, sunt foarte sigur că m'ar jefui. Dacă aș fi suveran, n'as voi să am curteni ateii, căci interesul lor ar fi să mă otrăvească: în mod ridicol ar trebui să iau zilnic antitoxine“.

În fine, sub stăpânirea ateismului, numai forța va regula raporturile dintre popoare. Micile popoare ar fi totdeauna nedreptățite și lupul va avea dreptul de a sfâșia mielul, fiindcă el are forța materială de a o face.

Prin urmare din ateism putem scoate un nou argument pentru existența lui Dumnezeu.

„Adevărul nu poate fi decât util.“

„Ateismul nu e decât distrugător.“

„Deci ateismul nu e adevăr.“

Trad. de Diacon I. E. NAGHIU

Tractul Ungurașului a pierdut un preot vrednic

Familiei, credincioșilor și mai ales nouă preoțimii, ne-a fost de necrezut vestea trecerii la cele vecinice, a preotului *Ioan Pop*, din parohia Bălan.

Era preot în toată puterea cuvântului, plin de viață, dornic de-a munci prea trudnic în toată pastorația sa și prea stimat și iubit de noi, ca să putem da ușor crezământ faptului împlinit al morții sale.

Poate mânați de această simțire, ne-am adunat ca la un singur semn, aproape toți preoții din tract, ca alături de iubitul nostru părinte prof. *I. Ghiurițan*, înconjurat fiind adormitul de indurerata familie, numeroasele rudeni și poporul credincios, prohodindu-l după toată rânduiala tipiconală; după ce păr. prof. *I. Ghiurițan* în chip magistral rostește cuvântarea funerară, iar păr. *P. Nicola* iertăciunile, fiind purtat de preoți și udat de lacrimile fierbinți ale tuturor celor de față, în ziua de 18 I. crt. — este coborât spre vecinică odihnă în mormânt alături de fosta-i soție, care-l părăsise înainte cu 32 ani!

Urmas al unei vechi și vrednice familii preoțești din parohia Miluan, trecând prin școlile secundare ale timpului, pășește cu încredere la „Academia Teologică Andreiană“ din Sibiu, unde pe lângă studiile teologice îndrăgește armoniile înalte ale muzicii bisericesti și ale cântului românesc.

Ca tânăr teolog, face ca pentru

întâia dată, să răsune pe această „Vale a Almașului“ dulceata răscolitoare de suflete, ale corului teologilor din Sibiu, al cărui dirijor era. În timpul preoției, muzica bisericască i-a fost apa vie, din care luând cât mai des, se însufletea pe sine și prin corurile ce le înfiripa în parohie, însufletea credincioșii săi în dragostea de biserică și în dorința de mai bine. Timp de 43 ani, cât a preoțit, nici nenorocirile din familie și nici răii voitori nu l-au abătut din drumul drept de slujitor al sf. Altar, ci cu încredere în Dumnezeu, mergând drept, a biruit!

Activ în cele duhovnicești ca și în cele administrative bisericesti, activ pe teren cultural ca și în cel economic, acest preot va rămânea al doilea ctitor al Mănăstirii „Sfânta Maria“, din raza parohiei Bălan.

Tot ce este această mănăstire ca biserică și concepția creștinilor din această regiune, se datorește stăruinții acestui preot, azi plecat dintre noi!

Un sbucium neîncetat i-a fost viața, care în timpul din urmă s'a înțefit și mai mult, căci deși cu sânguință grea a ajuns la mijloace însemnate, pentru zidirea noii biserici, piedeci neașteptate i se ridică în cale. Mănat de idealul mare, de-a vedea înălțându-se noua biserică, iar de altă parte, zdrobit de greutatea neputinții, cade la datorie, ca un adevărat luptător, ce-a fost.

Fie-i țărâna ușoară!

ION CLONȚA, preot.

INFORMAȚIUNI

Personal. *P. S. Episcop Nicolae Colan a fost zilele trecute la Sibiu, unde s'a ocupat de o serie de chestiuni bisericesti, fiind oaspele I. P. S. Mitropolit Nicolae.*

Ziua de 24 Ianuarie. Ca în toți anii, praznicul național al unirii a prilejuit aceleași solemnități și a trezit aceleași sentimente sfinte în conștiința tuturor Românilor. Semnificația lui a apărut și mai puternică în fața împrejurărilor războinice de azi, când oștirea cu armă în mână stă la paza hotarelor consfințite cu atâtea jertfe din trecut. Toți ne dăm seama de gravitatea ceasului de față, și de aceea suntem mai hotărâți de cât oricând de a face toate sacrificiile ce ni se cer, spre a preveni primejdiile și a rămânea neclintii în granițele ce ni le-a dat dreptatea dumnezească în 1918.

Locotenența episcopiei de Huși. În urma trecerii P. S. S. episcop Nifon Criveanu în scaunul de mitropolit al Olteniei, mitropolia Moldovei a delegat ca locotenent al eparhiei Hușilor pe P. S. arhiepiscop Valeriu Moglan. Noua alegere de episcop se va face la timpul oportun de către marele colegiu electoral.

Unirea Bisericilor românești. Ziarele din Capitală, printre cari și „Neamul Românesc“ al dlui prof. N. Iorga, se ocupă de problema reunirii religioase, afirmând că dacă s'ar fi făcut propunere serioasă în adunarea națională dela Alba-Iulia din 1918, ea s'ar fi putut realiza atunci. Astăzi discuțiile se reiau în cercurile din Sibiu și Blaj. Prin bunăvoință și înțelegere creștinească ideea va ajunge cu vremea să se realizeze; spre norocul acestui neam dreptcredincios, profund legat de vechile lui tradiții religioase răsărite din solul românesc.

Stăvilarele M. S. Regelui Carol II-lea. Presa engleză se ocupă în chip insistent de opera de consolidare rapidă și de apărare națională a Țării, organizată de Suveranul nostru înțelept. Vorbind despre fortificațiile înălțate la frontierele noastre, cari reprezintă o linie Maginot, făcută în tăcere, ziarele engleze întrebuințează expresia fericită: „stăvilarele Regelui Carol“. Ele sunt o contribuție solidă la împiedecarea agresiunilor și pavază puternică la menținerea păcii în estul și sud-estul european.

O eră de dreptate. De curând a apărut noul decret-lege relativ la numirile în funcțiuni publice. În expunerea de motive dl Gh. Tătărescu președintele consiliului, arată că legea ține să înlăture nedreptățile și abuzurile din trecut, urmând să se aibă în vedere meritele candidaților. Numirile se vor face după trei criterii: titlul de studii, capacitatea verificată printr'un examen obiectiv și recomandarea unui organ competent și răspunzător.

Iarăș căsătoriile mixte. Serviciul sanitar al orașului nostru publică o dare de seamă asupra mișcării populației pe anul 1939. Din

ROMÂNI,

Subscriind bonuri pentru înzestrarea armatei, îndeplinim o sfântă datorie către țară, asigurăm liniștea, munca și avutul nostru și facem totodată un bun plasmament al banilor noștri.

ea constatăm cu privire la căsătoriile mixte, că 30% din bărbații români cari se căsătoresc iau femei maghiare. În timp ce numai 11% din bărbații maghiari cari se însoară iau femei române. Cifrele dau de gândit instituțiilor cari trebuie să se ocupe de acest trist fenomen național.

„Succesele alcoolului“. Din diferite statistici ce se publică, aflăm cu surprindere, că în țara noastră consumația beuturilor se ridică anual la cifra de 20 miliarde. Este cu adevărat o cifră astronomică ce pare de necrezut. Ea poate reprezenta un venit material pentru Stat, dar atunci la cât se evaluăm deficitul moral în dauna sănătății națiunii? Noul regim al renașterii are și aici de rezolvat o problemă din cele mai importante pentru viitorul neamului.

Trupe italiene în Ungaria? Ziarele olandeze anunță că pe teritoriul Ungariei s'ar afla trupe italiene, spre a preveni ori ce surpriză ce s'ar încerca din partea Rusiei sau Germaniei. Deocamdată trupele sunt consemnate în cazărmi, ferite spre a nu atrage asupra lor atenția populației.

Tun cu bătaie neașteptată. Se anunță, că industria de războiu germană a turnat un tun nou care aruncă obuze la o distanță de 150 km. E una din surprizele care de sigur nu va rămânea fără replică din partea Aliaților. De altfel se știe, că și în războiul trecut s'a tras de germani cu un tun mare asupra Parisului, fără a se fi putut menține eficacitatea lui.

Nr. 204/1939.

(2) 1—3

CONCURS

În conformitate cu dispozițiunile Ven. Consiliu Eparhial de sub Nr. 7510/1939, se publică concurs pentru ocuparea postului de *protopop al tractului Turda*, cu termen de 30 zile dela prima publicare în „Renașterea“.

Beneficiile împreunate cu acest post sunt:

1. Salar dela stat.
2. Venitele parohiei centrale Turda, al cărei paroh este protopopul.
3. Venitele legale după postul de protopop.

Candidații îndreptățiți conform concluzului congresual Nr. 111 din 1888 să-și înainteze cererile înzestrate cu documentele necesare în termenul fixat Ven. Consiliu Eparhial din Cluj.

Turda, din ședința consiliului protopopes, ținută la 11 Martie 1939.

Președ.-Protopop: *Romul Popa* Pr. *Emil Mureșanu*
adm. prot.

Nr. 7510/1939.

Aprobat.

Din ședința Consiliului Eparhial ținută în 9 Ianuarie 1940.

† *Nicolae*, Episcop.

Ion Goron, secretar.

Tipografia Eparhiei ortodoxe române, Cluj.